

Boeren in een veranderend klimaat

Globalisering

Cor Pierik

Dinsdag 22 maart 2022

Landbouw: “Triple Challenge”

Voedsel-
zekerheid
wereldwijd

Triple
Challenge
(oecd/fao)

Inkomen
agroketen

Duurzame
wereld

De twee meest gestelde vragen:

Is het erg dat er zoveel boeren stoppen?

Moeten we eigenlijk trots zijn op weer een record exportwaarde in de landbouw?

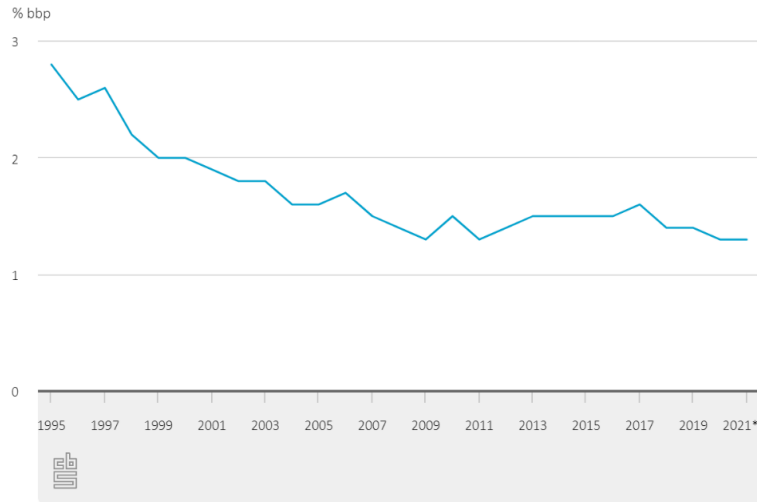
Wat ga ik vertellen?

1. Economische trends in de Nederlandse landbouw
2. Het boerenperspectief
3. Internationale positie van de Nederlandse landbouw in economisch en ecologisch perspectief.

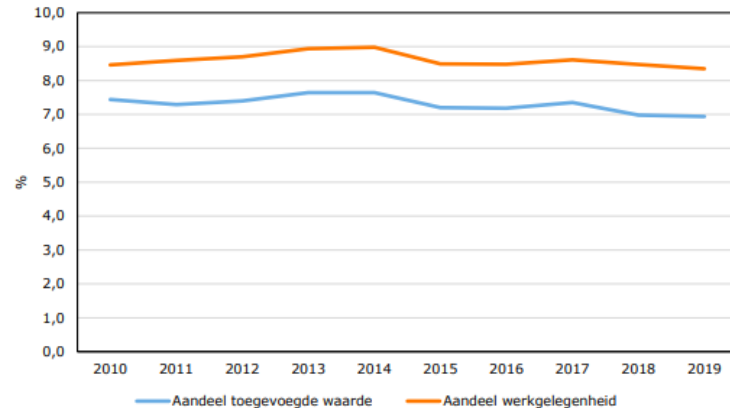
Belangrijke trends in de Nederlandse landbouw

Primaire landbouw

Landbouw in de Nederlandse economie

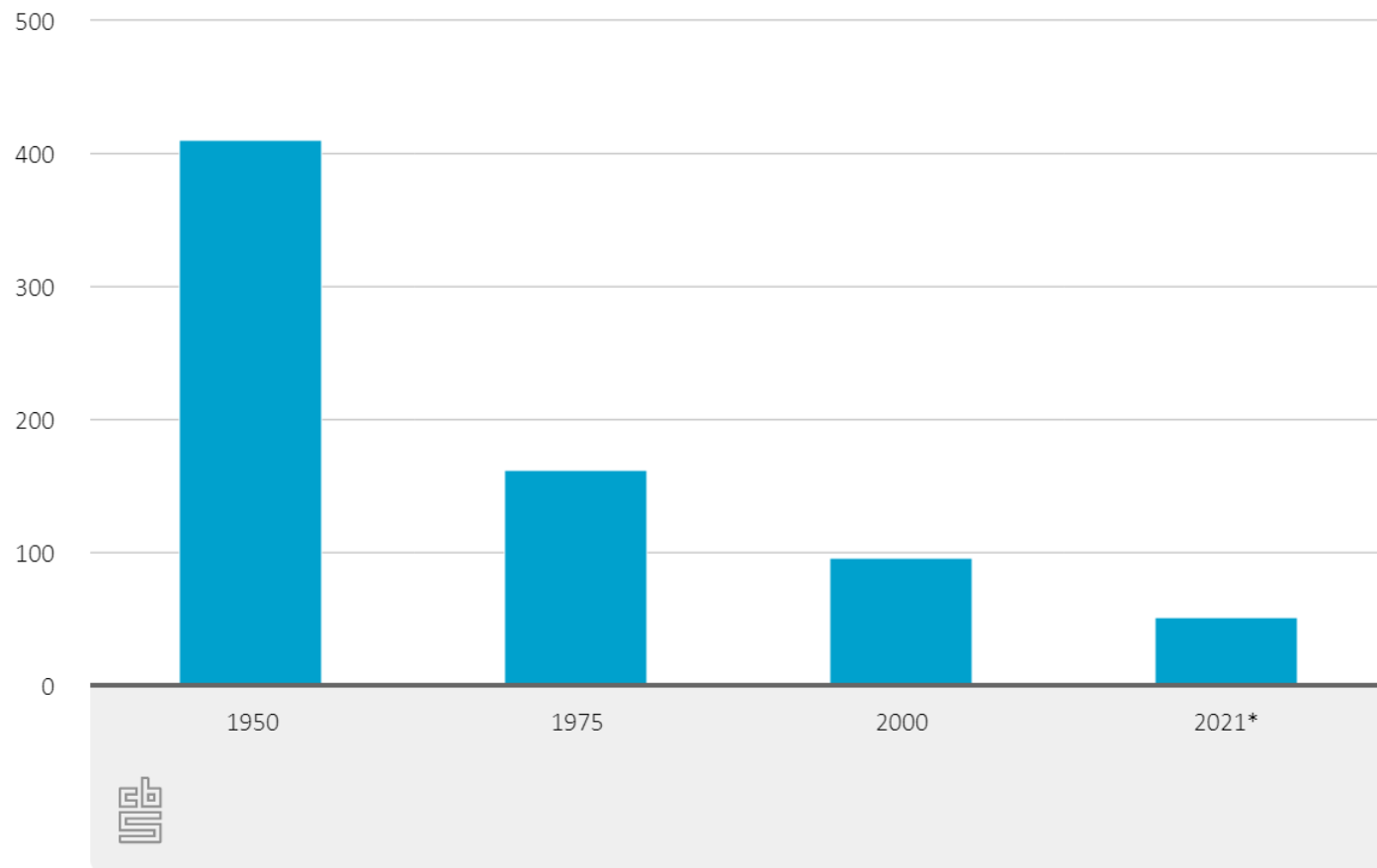
Agrocomplex inclusief
voedingsindustrie en toeleveranciers,
handel, transport en logistiek

Figuur 2.1 Aandeel agrocomplex in de Nederlandse economie, in toegevoegde waarde en werkgelegenheid
Bron: Wageningen Economic Research.

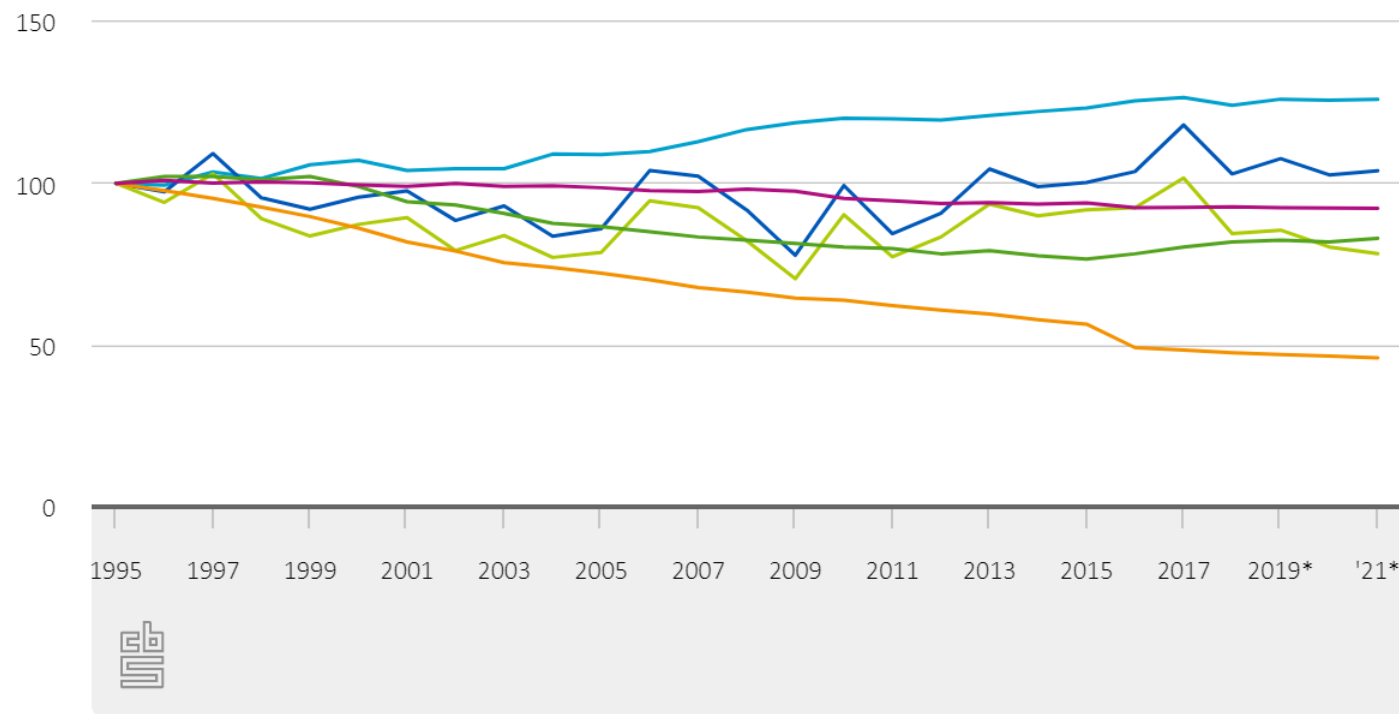
Aantal land- en tuinbouwbedrijven

x 1000

Macro economische ontwikkelingen landbouw

1995=100

Productievolume

Landbouwinkomsten per arbeidsjaar

Bedrijven

Landbouwinkomsten

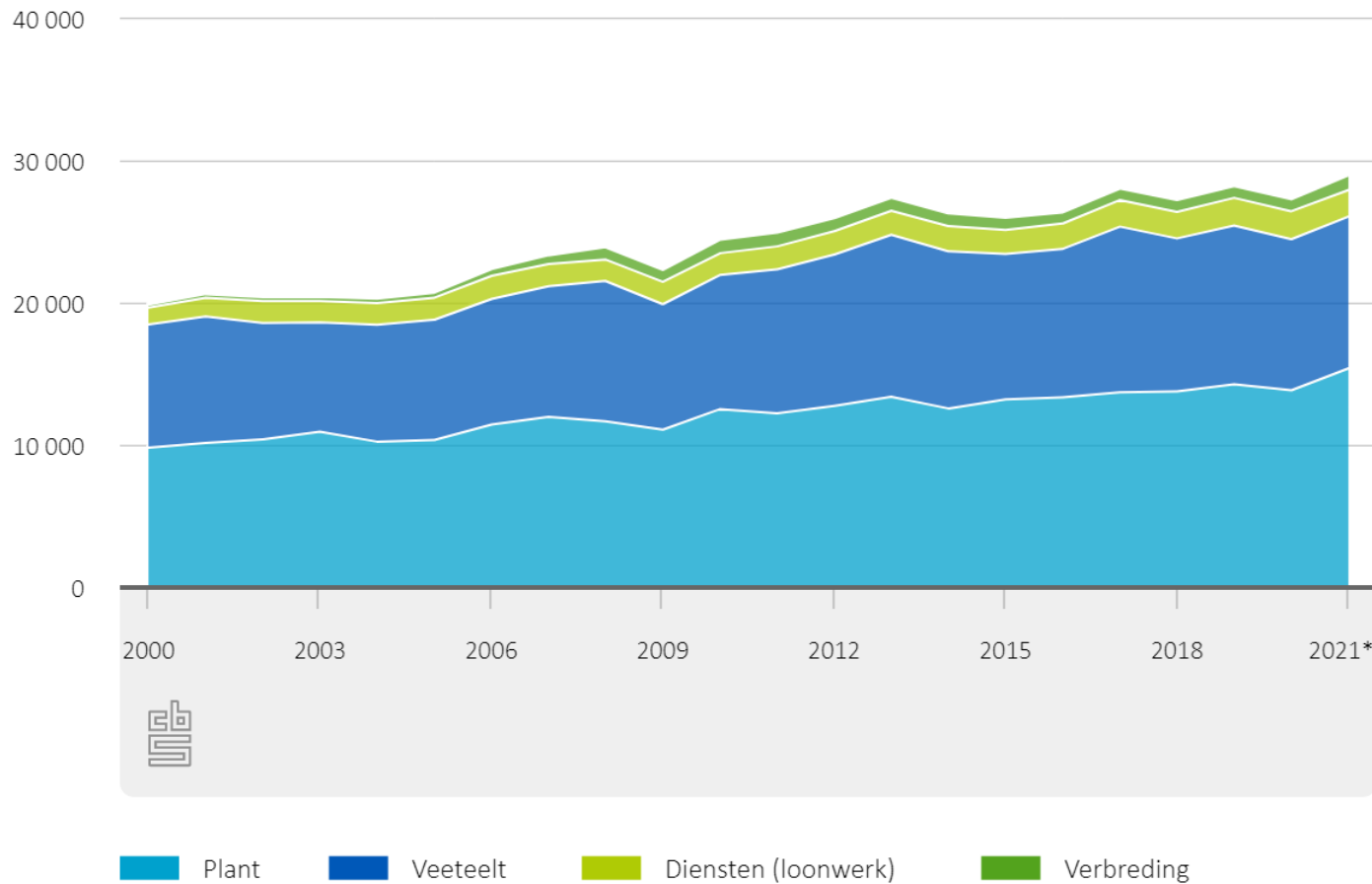
Arbeidsvolume

Grond

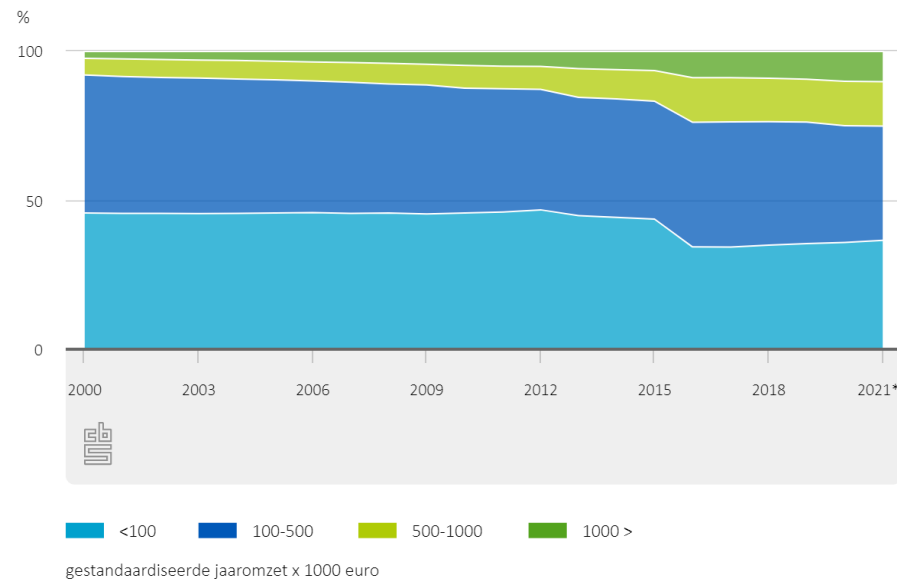

Productiewaarde in de landbouw

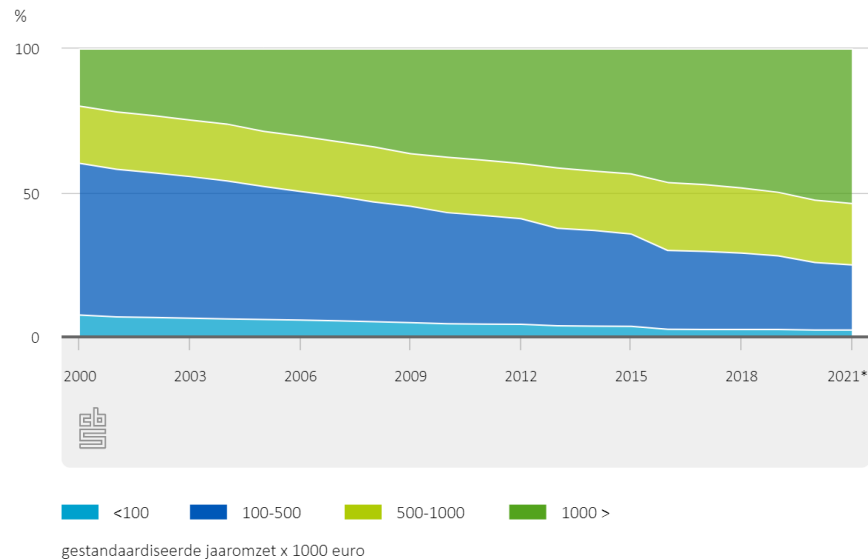
mln euro

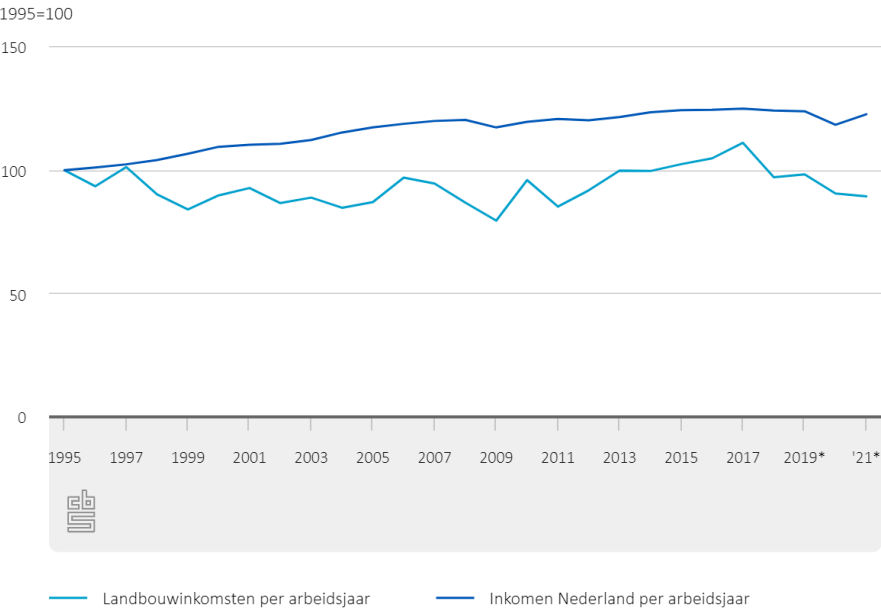
Land- en tuinbouwbedrijven naar gestandaardiseerde omzet (SO)

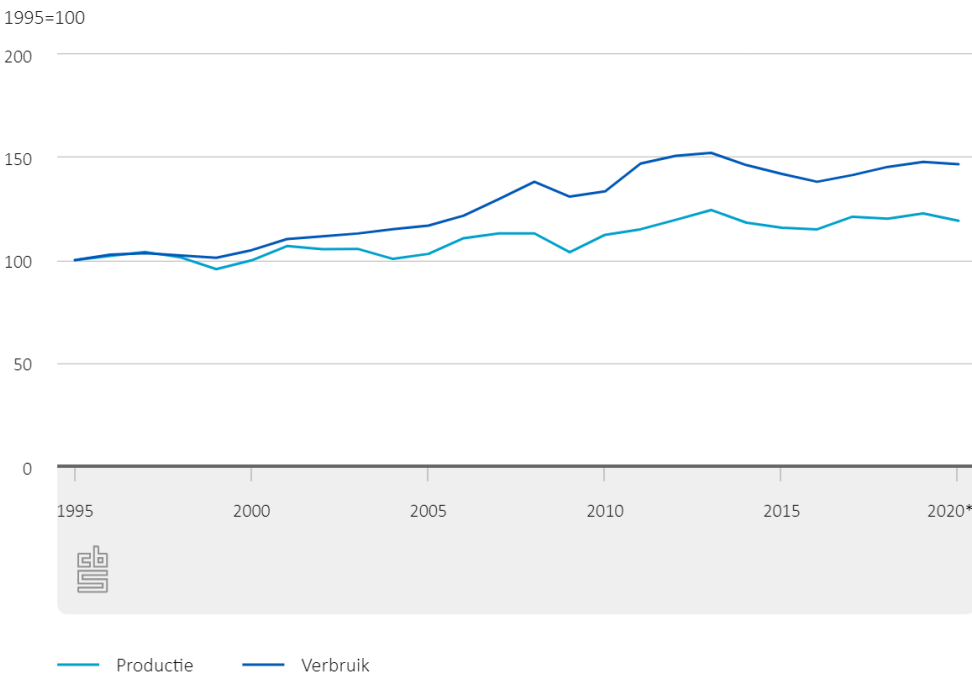
Gestandaardiseerde omzet (SO) landbouwbedrijven per grootteklasse

Bbp landbouw en bbp Nederland, per arbeidsjaar

Waarom lopen landbouwinkomens achter?

Boeren-biodiversiteit?

Plankgasboer, hobbyboer, energieboer, korte-keten-boer, weidevogelboer, bijklussende boer, boer-burger-bedrijven, natuurboer, weidevogelboer, koolstofboer, voedselbosboer, vergaderboer, toerismeboer, educatieboer, robotboer of de boer 'in ruste'

Cruciale vragen keukentafels:

‘Niet alles kan overal’. Dit betekent dat in de landbouw het ondernemersklimaat ingrijpend aan het veranderen is. De belangrijkste vragen voor iedere boer:

1. Voor wie doe ik het?
2. Wil ik in dit klimaat boer zijn (zonder passie toekomst)?
3. Kies ik voor schaalvergroting/innovatie of/en verbreding/verdieping?
4. Kan dat op mijn huidige plek?

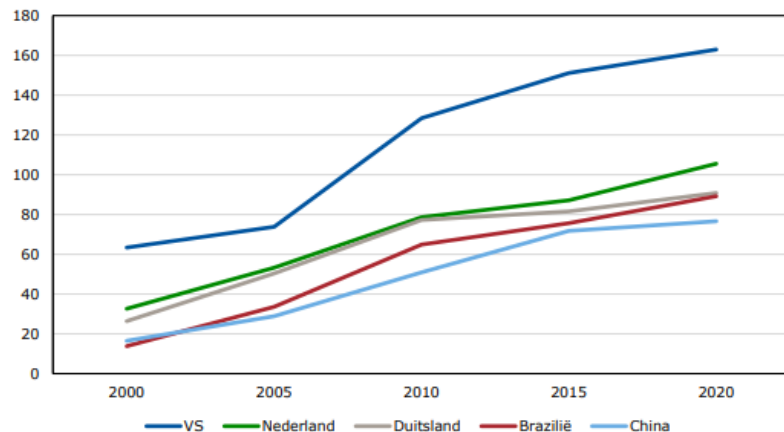

Wie blijft?

Plankgasboeren -> innovatieve technologie, hoge producties met relatief lage CO₂-voetafdruk per geproduceerde eenheid. Steeds meer circulair en gericht op exportmarkten. Schaalvergroting gaat door.

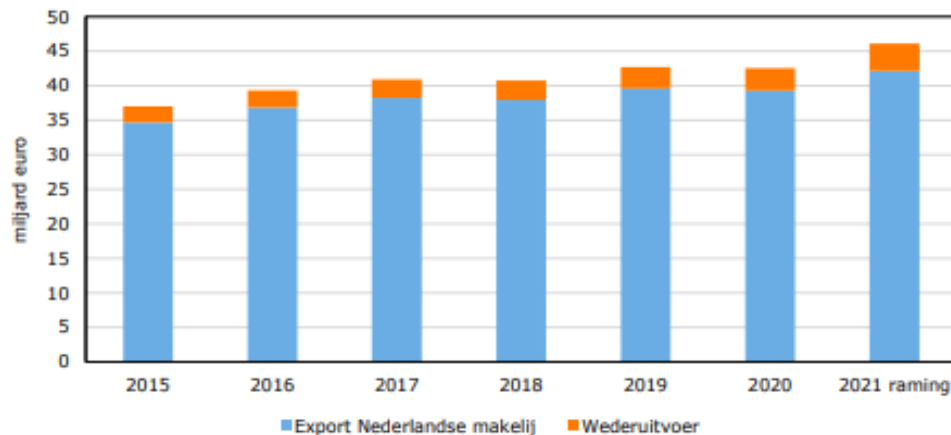
Extensievere boeren -> grondgebonden, multifunctionele ondernemers met een belangrijke rol als beheerders van ons landschap, die ook produceren voor de lokale markten. Verbreding gaat zich verdiepen.

Het internationale perspectief

Figuur 2.15 Exportwaarde grootste exporteurs (in mld. dollar)

Bron: Comtrade, bewerking Wageningen Economic Research.

Figuur 2.6 Ontwikkeling verdiensten aan Nederlandse landbouwexport

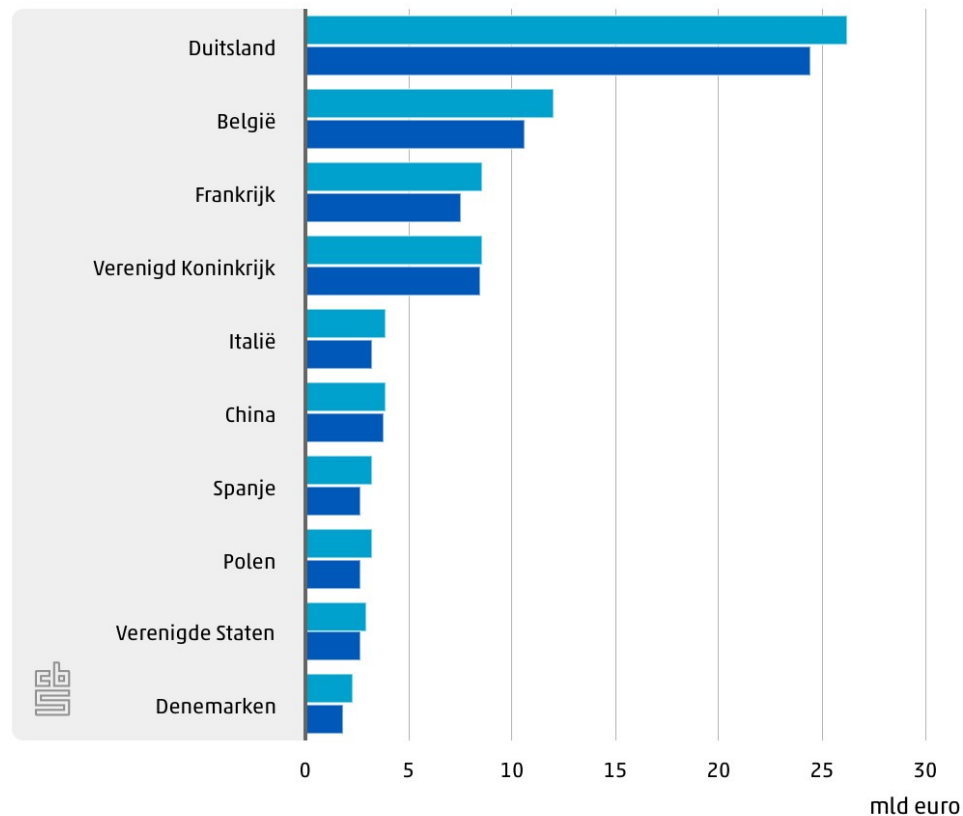
Bron: CBS (waardeketenonderzoek).

Figuur 4.1 Landbouwgoederen met grootste exportverdiensten, 2020

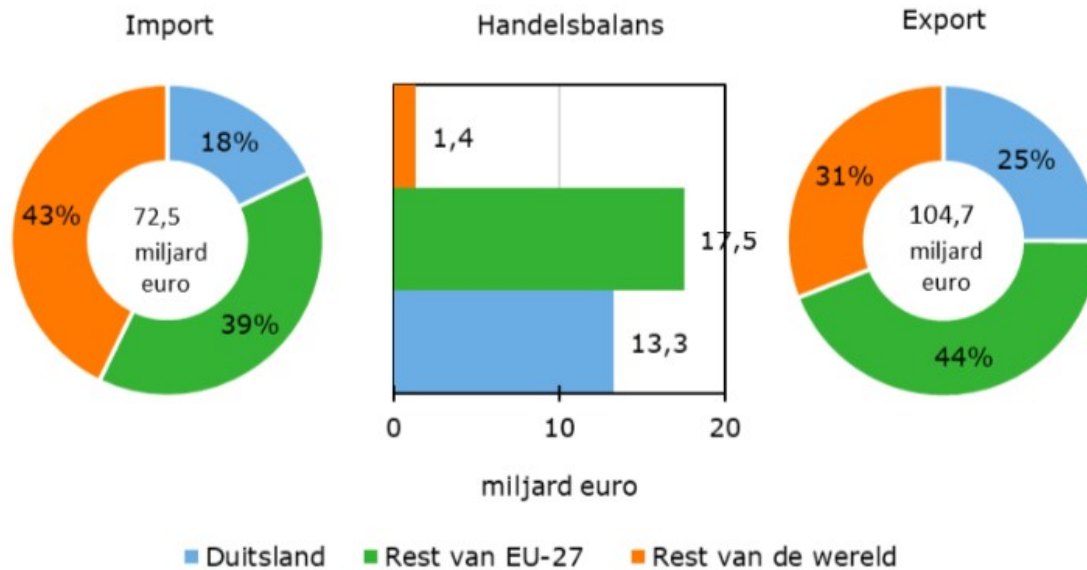
Bron: CBS (waardeketenonderzoek).

Top tien bestemmingen landbouwexport in 2021

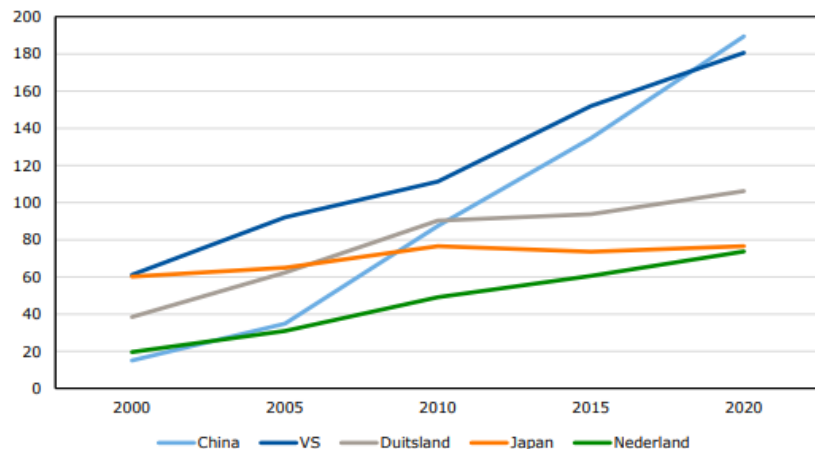

■ 2021 ■ 2020

Bron: CBS, cijfers november en december 2021 zijn geraamd door CBS en WUR.

We importeren dus ook veel!

Figuur 2.16 Importwaarde grootste importeurs (in mld. dollar)

Bron: Comtrade, bewerking Wageningen Economic Research.

Tabel 4.3 Nederlandse handel in zuivel en eieren (GN-04)

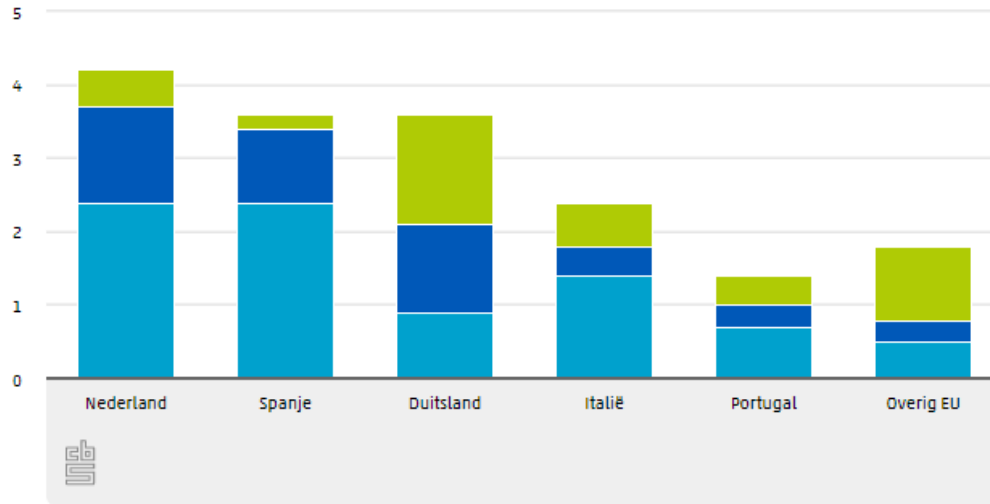
2021 (raming) mutatie t.o.v. 2020		
Totale exportwaarde (mld. euro)	8,7	5,0%
<i>Waarvan van Nederlandse makelij</i>	81%	
<i>Aandeel in de landbouwexport</i>	8,3%	
Totale importwaarde (mld. euro)	4,3	9,1%
<i>Aandeel in de landbouwimport</i>	6,0%	
Belangrijkste exportbestemmingen (mln. euro)		
Duitsland	2.630	4
België	1.210	8
Frankrijk	839	4
Belangrijkste herkomstlanden import (mln. euro)		
Duitsland	1.662	9
België	882	5
Ierland	440	24

Bron: CBS tot en met oktober 2021, raming november - december 2021 door WUR en CBS.

Nederland importeert veel soja voor veevoer

Grootste importeurs van sojabonen in de EU, 2021

mld kg

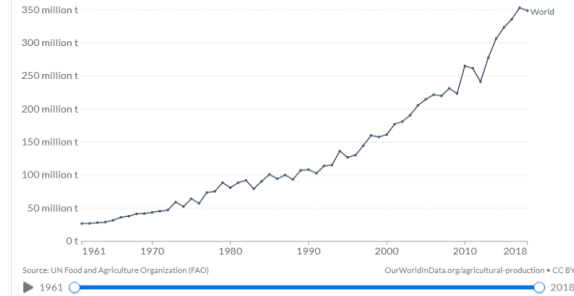
Brazilië Verenigde Staten Overig

Bron: CBS, Eurostat

Soybean production

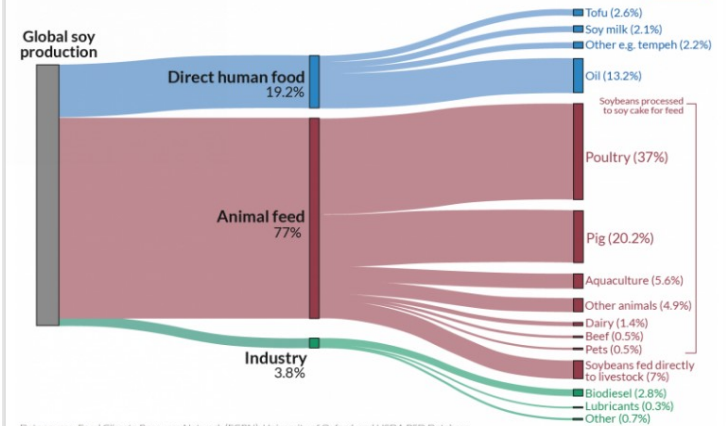
Soybean production is measured in tonnes.

+ Add country

The World's Soy: is it used for Food, Fuel, or Animal Feed?

Shown is the allocation of global soy production to its end uses by weight. This is based on data from 2017 to 2019.

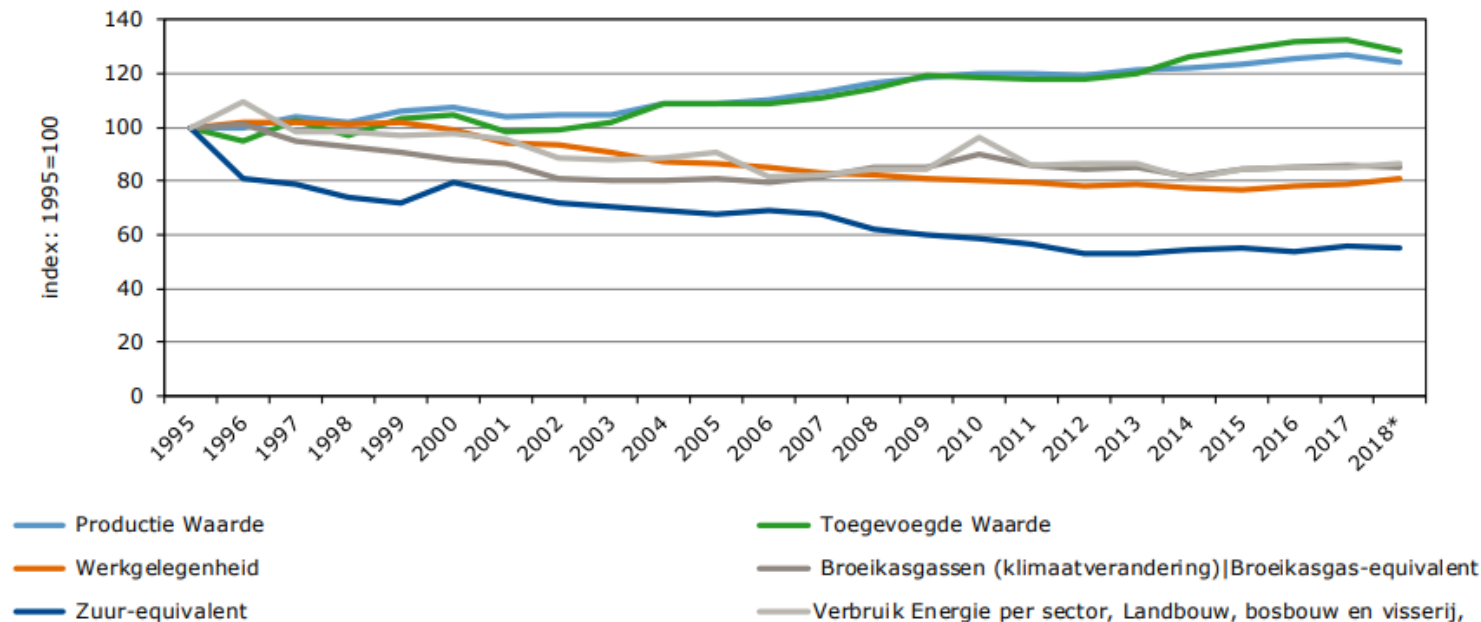

Data source: Food Climate Resource Network (FCRN), University of Oxford; and USDA PSD Database.
OurWorldinData.org - Research and data to make progress against the world's largest problems.

Licensed under CC-BY by the author Hannah Ritchie.

Sector	Toegevoegde waarde	Broeikasgassen CO2-equivalent	Vermestend & verzurend		Fijnstof PM10
			NOx	NH3	
Akkerbouw	17% 	5% 	21% 	6% 	10%
Tuinbouw	33% 	33% 	26% 	3% 	1%
Zuivel	29% 	42% 	49% 	56% 	5%
Vleesrunderen		8% 	1% 	5% 	1%
Varkens	22% 	9% 	1% 	18% 	15%
Pluimvee		1% 	0%	9% 	66%
Overig		2% 	1% 	4% 	2%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%
% van NL totaal	1.6% 	13% 	15% 	86% 	24%

Wel een sterke verbetering sinds 1995

Figuur 12.1 Relatie tussen economische prestaties Nederlandse landbouw en milieuprestaties.¹⁾

Bron: CBS.

Landbouw: “Triple Challenge”

Voedsel-
zekerheid
wereldwijd

Triple
Challenge
(oecd/fao)

Inkomen
agroketen

Duurzame
wereld

Vragen over wat er **feitelijk**
gebeurt?